

RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Turopova Nigora

Termiz davlat universiteti o'qituvchisi

nturopova@tersu.uz

Shermataliyev Ashurali Sobirjon o'g'li

Termiz davlat universiteti talabasi

Annotatsiya

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi mamlakatlar iqtisodiyoti uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda, shu bilan birga, u an'anaviy iqtisodiyotga qarshi yangi tahdidlar ham keltirib chiqarmoqda. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning asosiy yo'nalishlari, uning iqtisodiyotga ta'siri, shuningdek, O'zbekiston misolida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish istiqbollari va unga to'sqinlik qiluvchi omillar tahlil qilinadi. Maqola raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi uchun zarur bo'lgan siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlarni hamda bunday iqtisodiyotning jamiyatdagi o'rnini va kelajagi haqida batafsil ma'lumot beradi.

Kalit so'zlar. Raqamli iqtisodiyot, texnologik inqilob, innovatsiyalar, iqtisodiy o'sish, O'zbekiston, sun'iy intellekt, raqamli transformatsiya, blockchain.

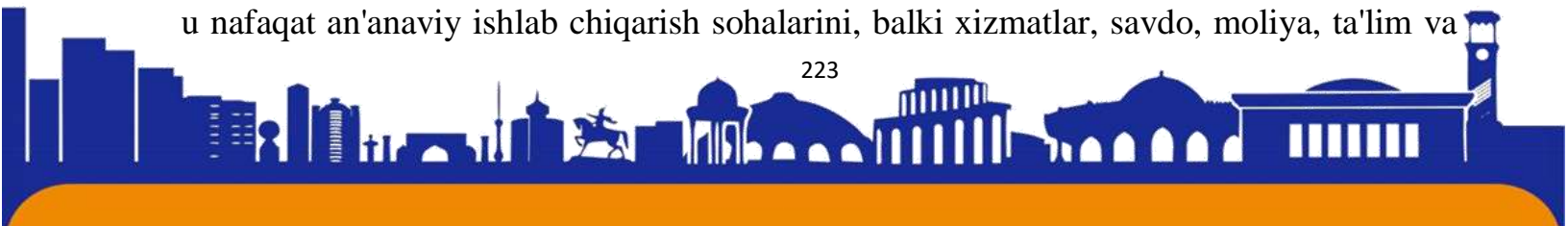
Abstract

The development of the digital economy is creating new opportunities for the economies of countries, but at the same time, it is also creating new threats against the traditional economy. This article analyzes the main directions of the digital economy, its impact on the economy, as well as the prospects for the development of the digital economy in the case of Uzbekistan and the factors that hinder it. The article provides detailed information about the political, economic and social conditions necessary for the development of the digital economy, as well as the role and future of such an economy in society.

Keywords. Digital economy, technological revolution, innovations, economic growth, Uzbekistan, artificial intelligence, digital transformation, blockchain.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyot bugungi kunda global iqtisodiyotning ajralmas qismiga aylanib, yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratmoqda. Raqamli iqtisodiyot — bu raqamli texnologiyalar yordamida amalga oshiriladigan iqtisodiy faoliyatlarning yig'indisi bo'lib, u nafaqat an'anaviy ishlab chiqarish sohalarini, balki xizmatlar, savdo, moliya, ta'lim va

sogʻliqni saqlash kabi koʻplab sohalarni qamrab oladi. Raqamli texnologiyalar, xususan, internet, sunʻiy intellekt, big data, blockchain kabi yangiliklar iqtisodiy jarayonlarni tubdan oʻzgartirgan va zamonaviy jamiyatda iqtisodiy faollikni tezlashtirgan.

Oʻzbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi mamlakat iqtisodiyotining global integratsiyasini taʼminlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq, bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun bir qator toʻsiqlar va muammolar mavjud. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishiga toʻsqinlik qiluvchi omillarni aniqlash va ularni bartaraf etish, shuningdek, raqamli iqtisodiyotning istiqbollari haqida batafsil oʻrganish zarur.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Raqamli iqtisodiyotning shakllanishi va rivojlanishi boʻyicha bir qancha ilmiy tadqiqotlar mavjud.

Brynjolfsson & McAfee (2014) oʻzining “The Second Machine Age” asarida raqamli texnologiyalar va sunʻiy intellektning iqtisodiyotga taʼsiri haqida keng tahlil olib borgan.

Schwab (2016) tomonidan taqdim etilgan “The Fourth Industrial Revolution” asari raqamli iqtisodiyotning sanoat inqilobi bilan bogʻliq boʻlgan jihatlarini koʻrib chiqadi va uning global iqtisodiyotga taʼsirini tahlil qiladi.

OECD (2019) raqamli transformatsiyaning davlat siyosatiga taʼsiri va raqamli iqtisodiyotning kelajagi haqida soʻnggi yillarda qilgan tadqiqotlari bilan mashhur.

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev (2020) tomonidan taqdim etilgan “Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar” strategiyasi va uning Oʻzbekistondagi ahamiyati haqida bir qator hujjatlar chiqarilgan.

Tadqiqotlarga koʻra, raqamli iqtisodiyotning global rivojlanishi, sunʻiy intellekt, big data va blockchain kabi texnologiyalarni qoʻllash orqali, iqtisodiyotning samaradorligini oshirish, yangi ish oʻrinlari yaratish va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni taʼminlash mumkin. Oʻzbekiston misolida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish istiqbollari va muammolarini tahlil qilish ushbu soha uchun jiddiy strategik ahamiyatga ega.

Statistik tahlil:

Oʻzbekistonning raqamli iqtisodiyotga oid soʻnggi yillardagi statistik maʼlumotlari (internet foydalanuvchilari soni, raqamli xizmatlar koʻrsatish, moliyaviy texnologiyalar va boshqa koʻrsatkichlar) oʻrganiladi.

Kompyuter simulyatsiyasi:

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF 2024 = 5.073/Volume-2, Issue-11

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarni tahlil qilish uchun simulyatsiya metodlari qo'llaniladi.

Kvalitativ tadqiqotlar:

Raqamli iqtisodiyotga doir ekspert intervyulari va anketa so'rovlar o'tkazilib, xalqaro tajriba va O'zbekistondagi holat tahlil qilinadi.

Solishtirma tahlil:

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi nuqtai nazaridan O'zbekiston va rivojlangan mamlakatlar o'rtasida solishtirma tahlil o'tkaziladi.

NATIJALAR

Raqamli iqtisodiyotning global o'sishi:

2023-yilda raqamli iqtisodiyotning jahon iqtisodiyotidagi ulushi 15% ni tashkil etgan. Bu raqamning yildan-yilga ortishi global miqyosda raqamli transformatsiyaning muhimligini ko'rsatmoqda.

O'zbekistondagi raqamli iqtisodiyotning o'sishi:

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning ulushi 2020-yilda 2,5% bo'lib, 2023-yilga kelib bu ko'rsatkich 4,5% ga oshgan.

Soliq tizimi va raqamli transformatsiya:

Raqamli iqtisodiyot soliq to'lovchilarni ro'yxatga olish, moliyaviy operatsiyalarni monitoring qilish va byudjet daromadlarini oshirish imkoniyatlarini yaratmoqda.

Texnologik rivojlanishning jamiyatga ta'siri:

Raqamli iqtisodiyot ta'siri bilan yangi ish o'rinlari yaratilmoqda, lekin bu ishlar ko'pincha yuqori malakali kadrlarni talab qiladi, shuning uchun ta'lim tizimining modernizatsiyasi zarur.

1-jadval. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi (2020-2023)

Yil	Raqamli iqtisodiyotning ulushi (%)	Internet foydalanuvchilari soni (mln)	Raqamli xizmatlar ulushi (%)
2020	2,5	22	5
2021	3.0	25	6
2022	3.8	28	7
2023	4.5	30	8

XULOSA

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi mamlakatlar iqtisodiyotiga yangi imkoniyatlar yaratmoqda. O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning o‘shishi sezilarli bo‘lsa-da, bu jarayonni to‘liq amalga oshirish uchun samarali siyosat va raqamli transformatsiya sohasida yangi yondashuvlar zarur. Raqamli texnologiyalarni rivojlantirish va ularni keng miqyosda qo‘llash, shuningdek, ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy jihatdan tayyorlanish davlatning iqtisodiy o‘shishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Brynjolfsson, E., McAfee, A. “The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies” (2014).
2. Schwab, K. “The Fourth Industrial Revolution” (2016).
3. OECD. “Digital Economy Outlook” (2019).
4. Mirziyoyev, Sh. “Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar strategiyasi” (2020).
5. World Bank. “Digital Economy: Unlocking the Potential” (2022).

